

11 april 2026

HEIDENSTAMSÄLLSKAPET

VÄLKOMNA TILL BOKCIRKEL

Tema: Heidenstams historiska författarskap

Datum: Måndag 27 april kl 18.30 - 20.15 (cirka)

Var: Digitalt via TEAMS: Del 1, 18.30 - 19.15. Del 2: 19.30 -20.15

Anmälan: Mail till martinafrobson@gmail.com Senast söndag 26 april.

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ce/Filbytertorget>

https://sv.wikipedia.org/wiki/Emil_%C3%85berg

Instruktioner

Vi kommer först att analysera och diskutera texten ”En snygg vit skjorta” från *Karolinerna*. Därefter en del ur *Folke Filbyter*. Varje läsares egen syn på de båda texterna efterfrågas. Kvällen blir uppdelad i två sessioner med kort rast emellan.

Viktigt: använd separat Teamlänk för respektive session/del. Texterna finns med i detta dokument.

18.30 – 19.15: *Karolinerna*: ”En snygg vit skjorta”

- Hur presenterar Heidenstam händelseförloppet?
- Kan läsaren ”se” det? I så fall - ge exempel.
- Jämför novellens titel med händelseförloppet 'storyn'.
- Heidenstam som patriotisk författare av texten?

19.15 -19.30: Rast

19 30 – 20.15: *Folke Filbyter*

- Folke Filbyter – bytte han ”fil”?
- Visar texten på ett ”dåtidens trendbrott”? I feel good-berättelser lär vi som läsare inte känna författaren bakom texten. Hur är det att läsa Heidenstam – såväl berättelser som dikter?

INSTRUKTIONER för bokcirkel via TEAMS.

Måndagen 27 april 2026, 18.30-20.15.

Logga in på länken fem minuter innan utsatt tid! Vid tekniska frågor eller problem ring Martin af Robson omgående på 0704711673 eller maila martinafrobson@gmail.com.

PS. Eftersom TEAMS-möten som är gratis bara får vara 60 minuter långa, måste man ha två länkar, en för varje delmöte.

DEL 1: 18.30-19.15 länk:

<https://teams.live.com/meet/9397883084505?p=a62V6C3OVSQ3i95mMD>

Paus: 19.15-19.30

DEL 2: 19.30-20.15 länk:

<https://teams.live.com/meet/9375919255541?p=mbn3hvIxKeQygqnF75>

För Er som inte har TEAMS nedladdat i datorn, använd denna länk för att ladda ner:

https://teams.live.com/_#/conversations/19:meeting_Y2FiNzlhOTYtYzF1Yi00ZjBiLWFjN2YtNmZmYzZjMTA3ZjZj@thread.v2?ctx=chat. Enklast är att använda mobil eller padda vid

träffen, och då använda mobilnätet. Ofta när det strular är det nätverket/Wifi'n som inte orkar sända och då blir det ”hackigt”. Logga in på mötet minst fem minuter innan start. Ring Martin af Robson för hjälp och assistans med det tekniska vb 0704711673.

Vi ser fram emot att ses!

Hälsningar Heidenstamsällskapet

KAROLINERNA.

BERÄTTELSER

AF

VERNER VON HEIDENSTAM.

FÖRSTA SAMLINGEN.

EN SNYGG HVIT SKJORTA.

Ryttaren Bengt Geting hade fått en kosackpik genom bröstet, och kamraterna lade honom på en rishög i småskogen, där pastor Rabenius gaf honom nattvarden. Det var på ismarkerna utanför Weperiks murar, och en hvinande nordan slet det torra löfvet från buskarna.

– Herren vare dig när! – hviskade Rabenius faderligt och sakta. – Är du nu redo att skiljas hädan efter ett godt dagsverke?

Bengt Geting låg med händerna knutna och förblödde. De hårda ögonen stodo vidöppna, och det envisa och knotiga ansiktet var så barkadt af sol och frost, att dödens blåaktiga blekhet endast sken fram öfver läpparna.

– Nej, – svarade han.

– Det är första gången jag hör ett ord från din mun, Bengt Geting.

Den döende knöt händerna allt hårdare och tuggade med läpparna, som mot hans vilja öppnade sig för orden.

– En gång, – sade han långsamt, – må väl också den uslaste och trasigaste bland knektar få tala.

Han reste sig ångestfullt på armbågen och utstötte ett så skärande jämmerskri, att Rabenius icke visste, om det steg från själens eller kroppens kval.

Han nedsatte kalken på marken och bredde näsduken öfver den, så att icke de kringtumlande löfven skulle falla i brännvinet.

– Och detta, – stammade han och tryckte sina händer för pannan, – detta skall jag, som är en Kristi tjänare, vare nödd att bevittna morgon efter morgon kväll efter kväll.

Soldaterna trängde sig på alla sidor fram mellan buskarna för att se och höra den fallna, men deras kapten kom i vredesmod med värjan dragen.

– Bind karlen en duk om munnen! – ropade han. – Han har alltid varit den mest envetna man i bataljonen. Jag är inte mer omänsklig än någon annan, men jag måste göra min tjänst, och jag har en mängd nytt och ovanligt folk, som kommit med Lewenhaupt. Det har nu blifvit förskrämdt genom hans jämrande och vägrar att gå fram ... Hvarför lyder ni inte? Här för jag befälet!

Rabenius tog ett steg framåt, och i sin hvita lockperuk hade han en hel krans af gula löf.

– Kapten, – sade han, – hos den döende befäller Herrans tjänare allena, men han lämnar gärna i ödmjukhet sitt kommando åt den döende själf. I tre år har jag sett Bengt Geting gå i ledet, men ännu har jag aldrig sett honom tala med någon. Nu på tröskeln till Guds domstol kan ingen människa längre ålägga honom tystnad.

– Med hvem skulle jag ha talat? – frågade den blödande ryttaren bittert. – Min tunga är som fastvuxen och lam. Det kunde gå veckor utan att jag sade ett ord. Ingen har någonsin frågat mig om något. Det är bara örat som fått vara på sin vakt, så att jag inte försummat att lyda. Gå, har man sagt, gå genom träsk och snö! Därpå har intet varit att svara.

Eabenius knäföll och tog sakta hans händer i sina.

– Men nu skall du tala, Bengt Geting. Tala du, tala du, efter alla nu samlas för att höra dig. Du är nu den enda af oss alla, som har rätt att tala fritt. Är det en hustru eller kanske en ålderstigen mor, där hemma, som du vill att jag skall hälsa?

– Min mor svälte mig och skickade mig till tropparna, och aldrig har sedan en kvinna haft annat att säga mig än detta samma: Gå ur vägen, Bengt Geting, gå, gå! Hvad vill du oss?

– Då har du väl ändå något att ångra?

– Jag ångrar att jag inte som barn sprang i kvarnforsen och att jag inte, när du om söndagarna stod framför regementet och uppmanade oss att tåligt gå och gå, steg fram och slog ned dig med musköten. – Nej, vill du veta hvad som gör min ångest? Har du aldrig hört trosskarlarna och förposterna berätta, hur de i mån-ljuset se sina ihjälskjutna kamrater flockvis linka efter hären och hoppa kring på sina stympade ben och ropa: Hälsa hem till mor! – De kalla dem Svarta bataljonen. – Det är i Svarta bataljonen, som jag nu skall in. Men det är det värsta, att jag skall nedgrävas i mina trasiga paltor och min blodiga skjorta. Det är just

det som jag inte kan få ur mitt sinne. Inte begär en simpel ryttare att bli hemförd som salig general Liewen, men jag tänker på de stupade kamraterna vid Dorfsnicki, där kungen lät skänka åt hvar man en kista af ett par bräder och en snygg hvit skjorta. Hvarför skulle de få det så mycket bättre än jag? Nu i olyckans år, blir man lagd som man faller. Så djupt är jag sjunken i elände, att det enda i världen, som jag nu kan afundas, är deras snygga hvita skjorta.

– Min stackars vän, – svarade Rabenius stilla. – I Svarta bataljonen – om du nu tror på den – får du stort sällskap. Gyldenstolpen och Sperlingen och öfverstelöjtnant Mörner ligga redan skjutna ute på fältet. Och minns du de tusen andra? Minns du den vänliga öfverstelöjtnant Wattrang, som kom ridande till vårt regemente och gaf ett äpple åt hvar soldat och som nu ligger bredvid lifdrabanterna och alla kamraterna under ängen vid Holofzin? Och minns du min företrädare Niklas Uppendich, ordets väldiga förkunnare, som vid Kalisch stupade i prästerlig ornat? Det har växt gräs och snögat öfver hans mull, och ingen kan med foten utpeka torfvan, där han sofver.

Rabenius böjde sig ännu djupare och kände på hans panna och händer.

– Om tio eller högst femton minuter har du upphört att lefva. Kanske kunna de minuter ersätta de gångna tre åren, om du helgar dem rätt. Du är inte längre en af oss. Ser du inte, att din själasörjare ligger på knä hos dig med hufvudet blottadt! Tala nu och säg mig din sista önskan, nej, din befallning. Kom blott ihåg en sak. Regementet står upprifvet för

din skull, och under tiden gå de andra framåt med heder eller stå redan på stormstegarna. Du har skrämt de yngre karlarna med ditt bane-sår och din kvidan, och du ensam kan göra det godt igen. Nu höra de bara på dig, och du ensamt har i din makt att få dem att gå mot fienden. Kom ihåg att dina sista ord skola senast glömmas och kanske en gång upprepas för dem där hemma, som sitta och steka sina päron bakom ugnen.

Bengt Geting låg orörlig och det drog en skugga af grubbel öfver hans blick. Så lyfte han sakta sina armar som till åkallan och hviskade:

– Herre hjälp mig att fullgöra också detta!

Han gaf ett tecken, att han nu endast för-mådde hviska, och Rabenius lade sitt ansikte in-till hans för att kunna höra hans ord. Sedan vinkade Rabenius till soldaterna, men hans stäm-ma darrade, så att han knappast kunde göra sig hörd.

– Nu har Bengt Geting talat, – sade han. – Det är hans sista önskan, att ni skola taga honom mellan er på musköten och bära honom med er på hans gamla plats i ledet, där han envist har gått och gått i dag efter dag i år efter år!

Trummorna rördes nu och spelet begynte, och med kinden mot den ena soldatens skuldra, bars Bengt Geting steg för steg öfver fältet framåt mot fienden. Då följde omkring honom hela regementet, och alltjämt med hufvudet blottadt gick Rabenius bakom honom och märkte icke, att han redan var död.

– Jag skall se till, – hviskade han, – att du får en snygg hvit skjorta. Du vet, att konungen

icke aktar sig för mer än ringaste knekt, och så
vill han själf en gång ligga.

Text från *Folke Filbyter*.

Ingevald syntes ej till, men trälarna funno det riktigt och själfklart, att Folke Filbyter från nu tog sig an barnet med samma faderliga omtanke, som han förut vårdat sig om dem. Det var dock blod af hans blod och ben af hans ben, och det förvånade dem icke det minsta, att den forna sjökonungen satt och svängde på hängvaggan som en kvinna. Men heta och fulldruckna som de voro, ville de nu glamma. De ställde sig därför omkring honom och krökte knäna under nya skratt, när de sågo, hur pass ovant han ännu skötte sitt göromål. Orolig att Ulfssönerna just den dagen kunde tänka på ett öfverfall, hade han brynjan på sig och ett kort saxsvärd vid sidan. På bänken bredvid honom låg den väldiga kittelhatten, som ännu var silfverblank kring nitarna.

Trälkvinnorna trodde, att han ville skrämma barnet, när han lutade sig öfver skinnpåsen. Så trumpet var hans stora ansikte och så klumpigt och tjockt det finger, som han ibland stack i den lilles mun för att lugna honom. Och när han skulle rycka tappen ur spetsen på tjurhornet, brukade han en styrka, som hade det gällt att slita pilen ur ett älghufvud. Hvarken Tova eller de andra hade heller hört liknande vaggvisor, ty husbonden sjöng det enda han kunde. Det var mörka stridssånger, som han hört vikingarna stämma upp i vindstilla nätter, när de sutto vid årorna och ljusen på Franklands kuster blinkade lika aflägsna och små som stjärnorna.

Vid sådana sånger var det Folke Ingevaldsson söfdes till sina första drömmar och sög den starka och gula mjölken ur spetsen på ett tjurhorn.

Gossen lärde sig att icke frukta farfadren och hans tunghändta lek, och det blef en sådan vänskap mellan dem, att den var lätt att se.

Folke Filbyter kallade honom alltid sin son, som hade Ingevald aldrig funnits till. Han visade trälkvinnorna, att gossen hade ett litet stjärnuddigt födelsemärke inne i vänstra handen och de trodde, att det var ett godt tecken. När vädret var soligt knöt han in honom i skinnpåsen och tog honom med sig på åkern, och hvarken natt eller dag voro de skilda. Där den ena var, där var också den andra. Hördes barnskrik, kunde man också vara säker att lite efteråt få höra den djupa mansrösten, som lät liksom när någon talar i en tunna. Trälarna kallade dem »de båda

vännerna». För hvart klippstycke, som vältrades uppför kullen till ringmuren, för hvar pilspets, som smiddes, kände de, att nykomlingen numera var den viktigaste personen på gården och att allt ytterst afsåg hans säkerhet. De vande sig att tala om honom som om en i minsta skrymsle närvarande makt, och de tyckte, att en ny dag hade begynt med honom. Det var som skulle den lilla i hängvaggan under den sotiga bjälken redan ha fläktat bort något af den skam, som hängde öfver det vilda Folketuna.

Snart fanns det knappt en enda bland dem, som icke med en god träls omutliga trohet skulle ha offrat lifvet för honom.

(Hämtat från litteraturbanken.se)